

Tekstlesninger til påskenatt

1. 1 Mos 1,1-2,4a

I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden.

2 Jorden var øde og tom, mørke lå over dypet, og Guds ånd svedde over vannet. 3 Da sa Gud: «Det skal bli lys!» Og det ble lys. 4 Gud så at lyset var godt, og Gud skilte lyset fra mørket. 5 Gud kalte lyset dag, og mørket kalte han natt. Og det ble kveld, og det ble morgen, første dag.

26 Gud sa: «La oss lage mennesker i vårt bilde, så de ligner oss! De skal råde over fiskene i havet og fuglene under himmelen, over feet og alle ville dyr og alt krypet som det kryr av på jorden.» 27 Og Gud skapte mennesket i sitt bilde, i Guds bilde skapte han det, som mann og kvinne skapte han dem. 28 Gud velsignet dem og sa til dem: «Vær fruktbare og bli mange, fyll jorden og legg den under dere! Dere skal råde over fiskene i havet og over fuglene under himmelen og over alle dyr som det kryr av på jorden.» 29 Og Gud sa: «Se, jeg gir dere alle planter som setter frø, alle som finnes på hele jorden, og alle trær som bærer frukt med frø i. Det skal dere ha å spise. 30 Og til alle dyr på jorden og til alle fugler under himmelen og til alt som kryper på jorden, alt som har livsånde i seg, gir jeg alle grønne planter å spise.» Og det ble slik. 31 Gud så på alt det han hadde gjort, og se, det var svært godt! Og det ble kveld, og det ble morgen, sjette dag.

Så var himmelen og jorden fullført, med hele sin hær. 2 Den sjuende dagen fullførte Gud det arbeidet han hadde gjort, og den sjuende dagen hvilte han fra hele det arbeidet han hadde gjort.

Bønn

Evige Gud, du skapte himmel og jord,
og du formet mennesket i ditt bilde.
Vi takker deg for alt som blir til ved ditt ord.
Lær oss å ta vare på skaperverket,
så vi ikke vender oss bort fra din godhet.
Ved Jesus Kristus, vår Herre:
Amen

2. 1 Mos 7,1-5,17-18; 8,6-18; 9,8-13

Herren sa til Noah: «Gå inn i arken, du og hele din husstand! For du er den eneste jeg i denne tid har sett som er rettferdig for meg. 2 Av alle rene dyr skal du ta med deg sju par, hann og hunn sammen, og av alle dyr som ikke er rene, ett par, hann og hunn sammen, 3 av himmelens fugler på samme måte, sju par, hann og hunn, for å holde hver art på hele jorden i live. 4 For om sju dager vil jeg la det regne på jorden i førti dager og førti netter og utslette fra jorden alt som finnes, alt jeg har laget.» 5 Og Noah gjorde alt som Herren hadde pålagt ham.

17 Da kom storflommen over jorden i førti dager. Vannet steg og løftet arken, så den fløt opp fra jorden. 18 Vannet flommet og steg høyt over jorden, og arken drev omkring på vannet.

6 Da førte dager var gått, åpnet Noah luken han hadde laget på arken, 7 og sendte ut raven. Den fløy fram og tilbake til vannet hadde tørket bort fra jorden. 8 Så sendte han ut duen for å se om det var blitt mindre vann på jordoverflaten. 9 Men duen fant ikke noe sted hvor den kunne hvile foten, og vendte tilbake til ham i arken, for det sto vann over hele jorden. Han rakte ut hånden, grep duen og tok den inn til seg i arken. 10 Han ventet sju dager til og sendte så duen ut av arken igjen. 11 Duen kom til ham i kveldingen, og se, den hadde et friskt oljeblad i nebbet. Da skjønte Noah at det var blitt mindre vann på jorden. 12 Og han ventet sju dager til. Så sendte han ut duen, og da vendte den ikke tilbake til ham mer

15 Og Gud talte til Noah: 16 «Gå ut av arken, du og din kone og dine sønner og dine svigerdøtre sammen med deg! 17 Alle dyrene som er hos deg, alt levende, både fugler og fe og alt kryp som det kryr av på jorden, skal du ta med deg. De skal myldre på jorden og være fruktbare og bli mange.» 18 Så gikk Noah ut sammen med sine sønner og sin kone og sine svigerdøtre.

8 Så sa Gud til Noah og sønnene hans: 9 «Nå vil jeg opprette min pakt med dere og etterkommerne deres 10 og med hver levende skapning hos dere, både fugler og fe og alle ville dyr som er hos dere, alle som gikk ut av arken, alle dyr på jorden. 11 Jeg oppretter min pakt med dere: Aldri mer skal det skje at alt kjøtt og blod blir utryddet av vannet fra storflommen. Aldri mer skal en storflom komme for å ødelegge jorden.»

12 Og Gud sa:

«Dette tegnet setter jeg
for pakten mellom meg og dere
og hver levende skapning som er hos dere
i kommende slektsledd til alle tider:

13 Jeg setter buen min i skyene,
den skal være et tegn på pakten
mellom meg og jorden.

Bønn

Allmektige Gud, du stoppet flommens kilder
og satte regnbuen i skyene,
som tegn på pakten mellom deg og alt levende.
Vi takker deg for dine løfter som gjelder til alle tider,
og som gir oss framtid og håp.
Ved Jesus Kristus, vår Herre:

Amen

3. 2 Mos 14,1-4; 10-31 15,20-21

Herren sa til Moses: 2 «Si til israelittene at de skal snu om og slå leir foran Pi-Hahiroth, mellom Migdol og havet! Foran Baal-Safon, midt imot byen, skal dere slå leir ved havet. 3 Så kommer farao til å si at israelittene har gått seg vill i landet, og at ørkenen har stengt dem inne. 4 Jeg vil gjøre faraos hjerte ubøyelig, så han setter etter dem. Da skal jeg vise min herlighet på farao og hele hans hær. Og egypterne skal kjenne at jeg er Herren.» Dette gjorde israelittene.

10 Da farao nærmet seg, så israelittene opp og fikk øye på egypterne som kom etter dem. De ble grepet av stor frykt og ropte til Herren. 11 De sa til Moses: «Fantes det ikke graver nok i Egypt siden du har ført oss ut i ørkenen for å dø? Hvorfor har du gjort dette mot oss? Hvorfor førte du oss ut av Egypt? 12 Var det ikke det vi sa til deg i Egypt: La oss få være i fred, vi vil arbeide for egypterne! Det er bedre for oss å arbeide for dem enn å dø i ørkenen.» 13 Da sa Moses til folket: «Vær ikke redde! Stå fast, så skal dere få se at Herren frelser dere i dag! For slik som dere ser egypterne i dag, skal dere aldri se dem mer. 14 Herren skal stride for dere, og dere skal være stille.»

15 Herren sa til Moses: «Hvorfor roper du til meg? Si til israelittene at de skal dra videre! 16 Du skal løfte staven din og rekke hånden ut over havet og kløve det, så israelittene kan gå tørrskodd tvers igjennom havet. 17 Se, jeg gjør egypterne harde, så de setter etter dem. Jeg skal vise min herlighet på farao og hele hans hær, på vognene og rytterne hans. 18 Egypterne skal kjenne at jeg er Herren når jeg viser min herlighet på farao og vognene og rytterne hans.»

19 Guds engel, som hadde gått foran Israels leir, byttet nå plass og gikk etter folket. Skysøylen som var foran dem, flyttet seg og stilte seg bak dem, 20 så den kom mellom egypternes leir og israelittenes leir. Og skyen kom med mørke, men den lyste likevel opp natten, så de ikke kom inn på hverandre hele natten. 21 Da rakte Moses hånden ut over havet, og Herren drev havet bort med en sterk østavind som blåste hele natten, så havet ble til tørt land. Vannet ble kløvd, 22 og israelittene gikk tørrskodd tvers igjennom havet. Vannet sto som en mur til høyre og venstre for dem. 23 Egypterne satte etter dem med alle faraos hester, vogner og ryttere og fulgte etter dem midt ut i havet. 24 Men ved morgenvakten så Herren ned på egypternes leir fra ildsøylen og skysøylen, og han skapte forvirring blant dem. 25 Han låste hjulene på vognene deres så det var tungt for dem å komme seg fram. Da sa egypterne: «La oss flykte fra israelittene! For Herren kjemper for dem mot egypterne.»

30 Den dagen frelste Herren Israel fra egypternes hånd. Israelittene så at egypterne lå døde på stranden. 31 Da de så det storverk Herren hadde gjort mot egypterne, fryktet folket Herren, og de trodde på Herren og på Moses, hans tjener.

20 Så tok Arons søster Mirjam, som var profet, en tromme i hånden, og alle kvinnene fulgte etter henne, slo på tromme og danset. 21 Mirjam sang i vekselsang med dem:

«Syng for Herren,
for han er høyt opphøyd,
hest og rytter kastet han i havet!»

Bønn

Gode Gud, vår kraft og styrke. Vi priser og opphøyer deg,
fordi du førte ditt folk ut fra slaveriet i Egypt
og ledet dem gjennom havet.
Takk for at du ved dåpens vann frir oss ut av dødens makt
og reiser oss opp til det nye livet
med Jesus Kristus, vår Herre.

Amen

4. Jes 55,1-11

Kom, alle tørste, kom til vannet!

Dere uten penger, kom og kjøp korn og spis!

Kom, kjøp korn uten penger,

vin og melk uten betaling!

2 Hvorfor bruke penger

på det som ikke er brød,

og arbeid på det som ikke metter?

Hør nå på meg,

så skal dere få spise det som godt er,

og fryde dere over fete retter.

3 Vend øret hit og kom til meg,

hør, så skal dere leve!

Jeg vil slutte en evig pakt med dere,

min godhet mot David står fast.

4 Se, til vitne for folkene satte jeg ham,

til fyrste og hersker over folkene.

5 Se, et folkeslag du ikke kjenner,

skal du kalle på,

et folkeslag som ikke kjenner deg,

skal løpe mot deg

for Herren din Guds skyld,

Israels Hellige, som gjør deg herlig.

6 Søk Herren mens han er å finne,

kall på ham når han er nær!

7 Den urettferdige skal vende seg bort fra sin vei,

ugjerningsmannen fra sine tanker,

og vende om til Herren, som vil vise barmhjertighet,

til vår Gud, for han er rik på tilgivelse.

8 For mine tanker er ikke deres tanker,

og deres veier er ikke mine veier,

sier Herren.

9 Som himmelen er høyt over jorden,

slik er mine veier høyt over deres veier

og mine tanker høyt over deres tanker.

10 For lik regn og snø

som faller fra himmelen

og ikke vender tilbake dit

før de har vannet jorden,

gjort den fruktbar og fått den til å spire,

gitt såkorn til den som skal så,

og brød til den som skal spise,

11 slik er mitt ord
som går ut av min munn:
Det vender ikke tomt tilbake til meg,
men gjør det jeg vil
og fullfører det jeg sender det til.

Bønn

Hellige Gud, vi kommer til deg med vår lengsel og tørst.
Du åpner din vei for alle folkeslag.

Vi takker deg for din barmhjertighet og tilgivelse
mot den som hører dine ord og vender seg til deg.

Ved Jesus Kristus, vår Herre:

Amen

5. Ordspr 8,1-8

Hør, Visdommen roper,
forstanden løfter sin røst.

2 Visdommen stiller seg på toppen av høydene,
ved veien, der stiene møtes.

3 Ved portene i byen,
der folk går inn, roper hun høyt:

4 Dere menn, jeg roper til dere,
min røst når ut til menneskene.

5 Lær klokskap, dere uerfarne,
få forstand i hjertet, dere dårer!

6 Hør, jeg taler om det som er edelt,
fra mine lepper kommer ærlige ord.

7 Min tunge taler sannhet,
mine lepper avskyr urett.

8 Hvert ord fra min munn taler om rettferd,
de er ikke svikefulle og falske.

Bønn

Rettferds Gud, din visdom roper ut mot menneskets dårskap.

Vi ber deg, la din hellige Ånd virke i oss,
så vi formes av din røst og vitner om din sannhet.

Ved Jesus Kristus, vår Herre:

Amen

6. Esek 36,24-28

Jeg henter dere fra folkeslagene, samler dere fra alle landene og fører dere hjem til deres eget land. 25 Jeg stenker rent vann på dere, så dere blir rene. Jeg renser dere for all urenhet og for alle avgudene. 26 Jeg gir dere et nytt hjerte, og en ny ånd gir jeg inni dere. Jeg tar steinhjertet ut av kroppen deres og gir dere et kjøtt hjerte i stedet. 27 Jeg gir min Ånd i dere og gjør at dere følger forskriftene mine, holder lovene mine og lever etter dem.

28 Da skal dere få bo i det landet jeg ga fedrene deres. Dere skal være mitt folk, og jeg skal være deres Gud

Bønn

Livets Gud, dine løfter varer fra slekt til slekt.

Fra alle folkeslag samler du dine barn.

Skap i oss et nytt hjerte og en ny Ånd,

så vi gjenkjenner din vilje

og tjener deg i kjærlighet.

Ved Jesus Kristus, vår Herre:

Amen

7. Esek 37,1-14

Herrens hånd kom over meg. Ved Herrens ånd førte han meg ut og satte meg ned i en dal som var full av knokler. 2 Han førte meg omkring blant dem. Se, det lå en stor mengde knokler utover dalen, og de var helt tørre. 3 Da sa han til meg: «Menneske, kan disse knoklene bli levende igjen?» Jeg svarte: «Min Herre og Gud, det vet bare du.» 4 Han sa: «Tal profetord over disse knoklene og si til dem: Tørre knokler, hør Herrens ord! 5 Så sier Herren Gud til disse knoklene: Se! Jeg lar det komme ånd i dere, så dere blir levende. 6 Jeg fester sener på dere, legger på kjøtt, trekker hud over og gir dere åndedrett så dere blir levende. Da skal dere kjenne at jeg er Herren.»

7 Jeg talte profetord, slik jeg hadde fått påbud om. Se, jeg profeterte, og det begynte å buldre og skjelve. Knoklene la seg inn mot hverandre, knokkel mot knokkel. 8 Jeg så, og se! – det kom sener og kjøtt på dem, og hud ble trukket over. Men ånd manglet de. 9 Da sa han til meg: «Tal profetord til ånden! Menneske, tal profetisk og si til ånden: Så sier Herren Gud: Kom, ånd, fra de fire vindretninger og blås på disse drepte så de blir levende.»

10 Jeg talte profetord, slik han hadde befalt meg. Da kom det ånd i dem, så de ble levende. De reiste seg opp og sto på føttene. Det var en umåtelig stor hær.

11 Så sa han til meg: Menneske, disse knoklene er hele Israels folk. Hør hva de sier: «Våre knokler er tørket inn, vårt håp er knust. Det er ute med oss!» 12 Tal derfor profetord og si til dem: Så sier Herren Gud: Se, mitt folk, jeg åpner gravene deres og lar dere stige opp av grav. Så fører jeg dere til Israels land. 13 Mitt folk, dere skal kjenne at jeg er Herren når jeg åpner gravene deres og lar dere stige opp av grav! 14 Jeg gir dere min ånd så dere blir levende, og lar dere finne hvile i deres eget land. Da skal dere kjenne at jeg, Herren, har talt og satt det i verk, sier Herren.

Bønn

Gud, vårt håp i liv og død.
Styrk din kirke ved din hellige Ånd,
så den taler livets ord i dødens verden,
inntil du gir det tørre støvet ny kraft
og reiser oss opp på oppstandelsens dag.
Ved Jesus Kristus, vår Herre:

Amen

8. Rom 6,3-11

Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? 4 Vi ble begravet med ham da vi ble døpt med denne dåpen til døden. Og som Kristus ble reist opp fra de døde ved sin Fars herlighet, skal også vi vandre i et nytt liv. 5 Har vi vokst sammen med Kristus i en død som er lik hans, skal vi være ett med ham i en oppstandelse som er lik hans. 6 Vi vet at vårt gamle menneske ble korsfestet med ham, for at den kroppen som er underlagt synden, skulle tilintetgjøres og vi ikke lenger skulle være slaver under synden. 7 For den som er død, er befridd fra synden. 8 Er vi døde med Kristus, tror vi at vi også skal leve med ham. 9 Vi vet jo at når Kristus er oppreist fra de døde, så dør han ikke mer; døden har ikke lenger makt over ham. 10 For døden han døde, den døde han for synden, én gang for alle, men livet han lever, det lever han for Gud. 11 På samme måte skal dere regne dere som døde for synden, men som levende for Gud i Kristus Jesus.

9. Mark 16,1-8

Da sabbaten var over, kjøpte Maria Magdalena og Maria, Jakobs mor, og Salome velluktende oljer for å gå og salve ham. 2 Tidlig om morgenen den første dagen i uken kom de til graven da solen gikk opp. 3 De sa til hverandre: «Hvem skal vi få til å rulle bort steinen fra inngangen til graven?» 4 Men da de så opp, fikk de se at steinen var rullet fra. Den var meget stor. 5 Da de kom inn i graven, så de en ung mann sitte på høyre side, kledd i en hvit, lang kjortel, og de ble forferdet. 6 Men han sa til dem: «Vær ikke forferdet! Dere leter etter Jesus fra Nasaret, den korsfestede. Han er stått opp, han er ikke her. Se, der er stedet hvor de la ham! 7 Men gå og si til disiplene hans og til Peter: 'Han går i forveien for dere til Galilea. Der skal dere få se ham, slik som han sa dere.'» 8 Da gikk de ut og flyktet bort fra graven, skjelvende og ute av seg. De sa ikke et ord til noen, for de var redde.

Veiledning til de hellige tre dagene – skjærtorsdag, langfredag og påskeaften/påskenenatt

De hellige tre dagene

Fastetiden, som varer i 40 dager (minus søndagene) fra askeonsdag, munner ut i de tre siste dagene før påskedag; skjærtorsdag, langfredag og påskeaften/-natt. Disse kalles tradisjonelt De tre hellige dagene, på latin *Triduum Sacrum* eller *Triduum Paschale*. Disse tre dagene har i kirkelig tradisjon vært sett som en egen kirkeårstid, og gudstjenestene disse dagene utgjør en liturgisk helhet med en indre teologisk og dramaturgisk sammenheng.

Hele den stille uke har blikket vendt mot Jesu lidelse, død og oppstandelse. Dette strekker seg i én bevegelse gjennom de tre dagene. Gudstjenestene er bundet sammen ved at det som begynner skjærtorsdag ikke avsluttes før påskeropet lyder påskenenatt: «Kristus er oppstanden!» Disse tre dagene er avhengig av hverandre for å utgjøre hele påskehistorien. Påskedag og påskens jubel fødes ut av hele dette forløpet, fra fellesskapet ved nattverdmåltidet, via lidelse og korsfestelse til død og gravlegging.

Dette kommer til uttrykk i gudstjenestene ved at de griper inn i hverandre og fremstår som en fortsettelse. Avslutningen på skjærtorsdag, med avdekkingen av alteret, forbereder og foregriper liturgien på langfredag. Innledningen neste dag er derfor svært enkel, og menigheten som går fra hverandre i mørke på langfredag, møtes også i mørke på påskenenatt. Både skjærtorsdag og langfredag kan derfor brukes uten en avsluttende velsignelse. Dette understreker annerledesheten med disse dagene, men også at de tre dagene sees som en helhet. Dersom det er flere kirker i et sogn eller flere menigheter har felles gudstjenester, kan det vurderes å velge én kirke til hele de hellige tre dagene, som eventuelt kan gå på omgang. Dette er likevel ingen forutsetning for å skape en helhet. Det er også en løsning å la flere kirker ha en «stasjon» for hver dag.

Mange steder vil det ikke være gudstjeneste alle de tre dagene. I slike tilfeller vil det for mange være mest naturlig å la gudstjenesten avsluttes på vanlig måte, med velsignelse. Menigheten lokalt tar stilling til i hvor stor grad gudstjenestene skal preges av hele syklusen med de tre hellige dagene.

Skjærtorsdag

Skjærtorsdag markerer feiringen av nattverdens innstiftelse. Det er blitt mest vanlig i Den norske kirke å feire denne messen om kvelden.

Skjærtorsdags *navn* kommer fra *skir/a=ren* og peker antagelig på da Jesus vasket disiplenes føtter. Nattverden kan også uttrykke en åndelig renselse.

Måltid

Der menighetsrådet gjør vedtak om det, kan man på skjærtorsdag inkludere en form for måltid i tilknytning til gudstjenesten. Det kan være ved et bord knyttet til selve nattverden, eller et fullt måltid i kirkerommet eller et tilstøtende rom. Hvor og hvordan man vil gjøre dette vil også avhenge av den enkeltes kirkes utforming. Dersom måltidet er i forkant, bør det avsluttes på en måte som gir en naturlig overgang til gudstjenesten, f.eks. gjennom en felles inngang i kirken.

Fotvasking

Der menighetsrådet gjør vedtak om det, kan fotvasking være et eget ledd under skjærtorsdagsgudstjenesten. Det anbefales at denne legges etter kunngjøringene. Den enkelte menighet tilpasser utførelsen ut fra lokale forhold, tradisjoner og ressurser.

Fotvasking kan gjennomføres som en dramatisering av teksten fra Johannesevangeliet kap. 13, v 1-15 i. Det anbefales at denne teksten leses før handlingen utføres. Lesningen kan fordeles mellom tre personer, én som forteller handlingsforløpet, og to som ivaretar dialogen mellom Jesus og Peter.

Eksempel på gjennomføring

Fotvasking bør være avtalt med alle medvirkende på forhånd, og alt praktisk forberedes før gudstjenesten. Handlingen kan utføres i stillhet eller ledsages av egnet vokal- eller instrumentalmusikk.

Medvirkende:

- Liturg og medliturg, som utfører fotvaskingen
- 4-5 personer fra menigheten, som blir vasket
- Tre tekstlesere fra de medvirkende eller fra andre i menigheten.

Utstyr:

- Stoler,
- Et lite bord,
- Et romslig håndkle, vaskefat og kanne med lunkent vann, gjerne tilsatt en velluktende olje. Før gudstjenesten plasseres et riktig antall stoler i koret eller på et sted som er godt synlig for menigheten. Samtidig med at de medvirkende går frem til sine plasser, får liturgen hjelp av medliturgen til å knytte et håndkle som et forkle på albaen. Medliturgen henter et vaskefat og en kanne med lunket vann fra et sidebord.

Handlingen kan innledes med følgende eller liknende ord:

L: **vendt mot menigheten**: I denne natt, da Jesus Kristus feiret den første nattverden, bøyde han seg ned foran disiplene og vasket deres føtter. Han sa til dem: «Slik jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre.» La oss minnes hvordan Jesus viste tjenersinn, omsorg og kjærlighet like til det siste.

Teksten fra Joh 13, 1-15 leses.

Handlingen kan avsluttes med følgende eller liknende ord

ML/L: **vendt mot menigheten**

Jesus sier: «Et nytt bud gir jeg dere: Dere skal elske hverandre. Som jeg har elsket dere, skal dere elske hverandre. Ved dette skal alle forstå at dere er mine disipler: at dere har kjærlighet til hverandre.» (Joh 13, 34-35).

Liturgen kneler foran den enkeltes føtter. Medliturgen setter vaskefatet på gulvet under foten som skal vaskes. Liturgen holder rundt foten mens medliturgen heller vann over. Liturgen tørker foten med et håndkle. Dette gjentas ved hver av de medvirkende.

Når handlingen er avsluttet, setter medliturgen vaskefat og kanne tilbake på sidebordet, og liturgen tar av seg forklede og legger det til side. Deretter går de medvirkende tilbake til sine plasser.

Skriftemål

Synsbejennelsen kan utvides med allment skriftemål i denne gudstjenesten.

Se Gudstjenestebok 1992 del 1, kap IV, s 259 ff.

Anbefalte elementer er Salme 51, 3-11 (veksellesning), Ordet om binde- og løsemakten (Joh. 20, 22-23), Syndstiltgivelse og absolusjon samt Avslutningsord (Fil 1,6).

Avdekking av alteret

Avdekkingen kan innledes med følgende eller liknende ord:

L/ML: Så kom Jesus sammen med disiplene til et sted som heter Getsemane, og han sa til dem: «Sett dere her mens jeg går dit bort og ber.» Han tok med seg Peter og de to Sebedeus-sønnene, og han ble grepet av sorg og gru. Da sa han til dem: «Min sjel er tynget til døden av sorg. Bli her og våk med meg!» (Matt 26, 36-38)

Deretter slukkes alterlysene. Der det er mulig dempes også elektriske lys.

Under avdekkingen kan det være vokal - eller instrumentalmusikk eller stillhet. Liturgen kan ta av seg messehagel og gå ut med den i sakristi eller annet tilstøtende rom.

Følgende liturgisk utstyr bæres ut:

- Prosesjonskors og prosesjonslys
- Liturgiske tekstiler på prekestol og lesepult
- Alterlys, blomster, Bibel, alterbok, nattverdutstyr
- Tekstiler på alter, prekestol og lesepult

Alteret kan om ønskelig også dekkes med et sort klede.

Kirkerommet kan være åpent en stund etter gudstjenesten for stillhet og bønn. Lys i lysglobe eller annet lystenningssted kan være tent, som symbol på fortsatt tilbedelse.

Langfredag

Gudstjenesten på langfredag er først og fremst preget av enkelhet, alvor og høytid.

Stillhet er en viktig bestanddel denne dagen, og en bør legge ekstra vekt på hvor og hvordan stillheten kan komme til uttrykk. Særlig i forkant og etterkant av gudstjenesten bør det opplyses om at kirken er stille for bønn og meditasjon. Ordningen gir anledning til både å spille et preludium og postludium, men disse kan gjerne erstattes av eller kombineres med stillhet. Der lokale forhold ligger til rette for det, kan man også følge tradisjonen med at orgelet tier denne dagen, slik at bare vokalmusikk høres.

Gudstjenesten har to hoveddeler; lesningen av lidelseshistorien og menighetens forbønn. Som en tredje hoveddel kan føyes til en meditasjon over korset.

Tekstlesning og forbønn

Sentrum i gudstjenesten er lesningen av lidelseshistorien. Det er tradisjon tilbake til middelalderen at denne leses ved en meget enkel dramatisering av teksten. Den blir da tradisjonelt fordelt på tre tekstlesere. Evangelisten (E) leser alle beskrivende avsnitt i teksten, Kristus (K) leser Jesu replikker og «forsamlingen» (F) leser

replikkene fra alle de andre som opptrer i teksten. Men her er det mulig å gjøre lokale tilpasninger etter ønsker og kapasitet.

Tekstleserne kan med fordel stå på forskjellige steder i koret eller foran i kirken. Hvert enkelt kirkerom er med å bestemme hvilken plassering som er god, og man bør i god tid på forhånd se på hvilken type plassering som kan egne seg. For eksempel kan evangelisten stå ved lesepulten, den som leser Jesu replikker foran alteret eller alterringen og den som leser øvrige replikker på motsatt side av evangelisten.

Helt fra oldkirken har en viktig side ved langfredagsgudstjenesten vært en omfattende forbønn for verden og alle dem som er i nød. I vår tradisjon har denne bønnen fått form av litaniet, på samme måte som i fastetiden. Litaniet følges gjennom fastetiden av fastekollekten, men på langfredag er det en mer aktualiserende bønn som setter Jesu lidelse og død i sammenheng med den nød vi erfarer i dagens verden. Det er også mulig å be en mer omfattende lokalt forberedt forbønn i forlengelsen av, eventuelt til erstatning for litaniet. En mer omfattende forbønn er i vår tid noen steder også satt inn i rammen om en lokal korsvandring, som kan følge på gudstjenesten i kirken.

Meditasjon over korset

I menigheter hvor det blir bestemt¹ å ha en meditasjon ved korset, bør dette forberedes grundig på forhånd. Dette leddet kan legges mellom tekstlesninger og forbønn, alternativt etter forbønnen.

Menigheten bør fortrinnsvis ha laget til et stort kors som kan plasseres foran i koret, helst i en fot. Dersom det ikke kan reises opp, kan det alternativt legges mot alterringen, eller to medliturger kan holde det oppreist. Dersom en ikke har noe annet kors, kan prosesjonskorset brukes. I kirker der det finnes et større permanent krusifiks foran i kirken, kan også dette gjerne brukes.

Dersom korset er løst, kan det bæres inn i prosesjon. Liturgen går da ned til inngangen og møter korsbærerene. Så går de i prosesjon mot koret. Nær døren, midt i kirken og ved inngangen til koret stopper prosesjonen, og dialogen mellom liturg og menighet følger. Deretter blir korset plassert i koråpningen eller foran alterringen. En annen måte å begynne på, er at korset står eller ligger øverst i koret fra begynnelsen av gudstjenesten. Det kan da gjerne være tildekket, og dialogen mellom prest og menighet kan følges av at korset blir avdekket. På hver side av korset kan det plasseres et lys. Eventuelt kan det også plasseres fem roser ved foten, som symbol på de fem sårmerkene.

Når korset er satt opp, kan menigheten inviteres til å meditere over det på ulikt vis. Man kan bli værende i benken i stille bønn, og det kan også legges til rette for at menigheten kan knele i benkene. De som ønsker det kan også gå opp til korset en på rekke og ved en enkel knebøy, gjøre korsets tegn eller på andre måter vise korset

---

¹ Det gjøres oppmerksom på at det i dokumentet Kirkerådet sendte til Bispemøtet står at korsmeditasjon skjer etter vedtak. Det har sammenheng med at det i en tidligere versjon av sakspapiret til Kirkerådet var lagt inn i alminnelige bestemmelser at menighetsrådet skulle avgjøre om det skulle være korsmeditasjon eller ei. I den endelige versjonen er det forutsatt at spørsmålet blir avgjort av forrettende prest.

ærbødighet. Korset som er satt opp representerer Kristus som hang på det, og å vise korset ære er å tilbe ham.

Under korsmeditasjonen har det vært vanlig å fremføre ulike hymner. En salme som tradisjonelt synges i denne sammenheng er *Tunge lat din lovsong prisa* (N 2013 164). Det kan også synges for eksempel *Hill deg frelser og forsoner* (N 2013 173) eller andre passende salmer.

Avslutning

Også i denne gudstjenesten kan velsignelsen til slutt utelates. Det har flere grunner: For det første understreker det enkelheten og også alvoret i denne gudstjenesten. Dernest understrekes at langfredag er en del av den sammenhengende liturgiske markeringen som går over i påskenen. Det vil derfor være mest aktuelt å utelate velsignelsen dersom gudstjenesten inngår i en tredagerssyklus.

Som alternativ kan et skriftsted om gravleggingen leses, f.eks. fra Matt 27,57-60:

L/ML: Da det ble kveld, kom en rik mann som hette Josef og var fra Arimatea. Han var blitt en disippel av Jesus. 58 Han gikk til Pilatus og bad om å få Jesu legeme. Pilatus gav da ordre om at det skulle gis ham. 59 Josef tok legemet, svøpte det i et rent linklede 60 og la det i en ny grav, som var hogd ut til ham selv i bergveggen. Så rullet han en stor stein foran inngangen og gikk bort.

Påskenenatt

Påskevigilien er den eldste kjente form for vigilie (våkenatt) som er kjent i kirken, og har røtter tilbake til det andre århundre. Store deler av Det gamle testamente ble da lest gjennom natten. Dåp av nye kristne fant også sted i denne gudstjenesten.

I vår tid er liturgien for våkegudstjenesten på påskeaften restaurert, og består nå av følgende hoveddeler:

1. Innledning med lysseremoni
2. Lesning av tekster fra det gamle testamente samt fra romerbrevet og evangeliet
3. Dåp eller påminnelse om dåp
4. Nattverdfeiring

Liturgien kan gjøres enkel eller mer omfattende etter hvilke ressurser og prioriteringer som finnes i menigheten. Den kan også feires både i en mer høytidelig eller mer uformell form. Dersom gudstjenesten for eksempel inngår i rammen av en påskeleir eller lignende, kan den innledende lysseremonien forenkles, og tekstlesningene kan ha form mer av en sammenhengende fortelling om Guds gjerninger. I så fall kan bønnene etter hver lesning kuttes. Det anbefales at gudstjenesten forberedes grundig, også med tanke på hvilke liturgiske valg som blir gjort.

Hvis det vedtas lokalt, kan det også brukes røkelse under gudstjenesten.

Tidspunktet for gudstjenesten er tradisjonelt rundt midnatt, det vil si at den vanligvis ikke starter tidligere enn kl. 23. Dersom menigheten vedta det, kan den likevel

begynne tidligere på kvelden, men helst ikke før mørkets frembrudd. Alternativt kan gudstjenesten begynne tidlig på morgenen, gjerne før soloppgang.

Innledende del – velsignelse av påskelyset

Det bør avgjøres lokalt hvordan gudstjenesten skal begynne. En enkel variant er at menigheten på forhånd er gått inn i den mørklagte kirken. Lyset kan så tennes i våpenhuset eller nederst i kirken, slik det er foreskrevet. Alternativt kan menigheten samles foran kirken og begynne gudstjenesten der. Alle bør på forhånd få utdelt et lys. Dette tennes fra påskelyset under prosesjonen inn.

Om ønskelig kan påskelyset tennes fra *Den nye ild*. Et lite bål, som er tent i en bålpanne, eller eventuelt et annet lys, kan tennes utenfor eller nederst i kirken. Liturgen begynner med en kort hilsen og en bønn over ilden. Det kan gjøres med følgende eller lignende ord:

L: Kjære menighet, i denne påskenatt, da Jesus Kristus gikk over fra døden til livet, innbys vi, sammen med kristne over hele verden, til å møtes for å våke og be. Vi skal bli minnet om Guds gjerninger og feire det store mysteriet at kjærligheten er sterkere enn døden.

La oss be:

Gud, du gav ved din Sønn alle som tror en hellig ild. Vi ber deg, forny oss i denne hellige natt og la din kjærlighets ild flamme opp i oss, tent av glede og håp fra ditt himmelske lys, i denne natt, i dagen som kommer og i all evighet.

M: Amen.

Det er også mulig å merke påskelyset på dette stedet, før det blir tent. Deretter blir det båret inn i kirken. Dersom menigheten er utenfor, følger den etter lyset, og får sine egne lys tent på veien inn.

Vigilien – tekstlesningene

En viktig del av gudstjenesten er lesningen av sentrale tekster som forteller fra frelseshistorien. Tekstene fra 1 Mos 1 og 2 Mos 14 blir normalt alltid lest, men i tilfeller der det bare leses én tekst, bør det være fra 2 Mos 14 I tillegg kan man velge en eller flere, i alt inntil sju tekster. De kan leses på en enkel måte, som en form for fortsettelsesfortelling, eller i en mer høytidelig versjon, der det blir bedt en bønn etter hver tekst. Det bør helst være flere tekstlesere, slik at fortellingen får flere stemmer.

I tillegg kommer epistelteksten fra Rom 6 og evangelieteksten. Ved inngangen til epistelen tennes lyset i kirken, og menigheten kan slukke sine lys. Dersom det er praktisk mulig og hensiktsmessig, kan også menigheten beholde sine lys tent gjennom hele gudstjenesten.

Dåp og dåpspåminnelse

Dåpen er et viktig fokus i påskenattsgudstjenesten. Mange steder er det vanlig å ha dåp av voksne, spesielt konfirmanter i denne gudstjenesten. Dåpen skjer da etter ordning for dåp i hovedgudstjenesten, med de tilpasningene som er gitt i ordningen for påskenatt.

Dersom det ikke er dåp, fungerer leddet som en påminnelse om dåpen som deltakelse i Kristi oppstandelse og inngang til påskeleden.

Nattverd

Nattverdfeiringen foregår på vanlig måte.

Ved inngangen til nattverdfeiringen kan alterlysene tennes, hvis det ikke har skjedd under Gloria. Dersom det er bestemt lokalt, kan også alteret dekket, som en motsats til avdekkingen av alteret på skjærtorsdag. Duk(er) blir lagt på plass, deretter lys og blomster og til slutt nattverdkar samt brød og vin. Hvis en velger denne varianten, er det viktig å øve på forhånd.

Utsendelse

Den vanlige måten å avslutte gudstjenesten på er at menigheten går syngende sammen ut i prosesjon. Lysene, som ble slukket etter lesningene, blir tent på ny fra påskelyset, og menigheten følger på prosesjonskorset. Når alle er kommet ut, avsluttes gudstjenesten med påkehilsenen. Der forholdene ligger til rette for det, kan man også velge å la prosesjonen gå en runde rundt hele kirken før den avsluttes foran inngangen.

Bruk av røkelse

Bruk av røkelse er en svært gammel praksis som er kjent både fra Det gamle testamentet og gjennom lang bruk i kirken. Den symboliserer de troendes bønner. I salme 141,2 står det: *La min bønn være røkelse for deg, mine løftede hender et kveldsoffer.*

Der menighetsrådet gjør vedtak om det, kan det også benyttes røkelse. Røkelse brukes tradisjonelt på bestemte tidspunkt i gudstjenesten. Røkelsesbærereren fører an i inngangsprosesjonen foran påskelyset. Umiddelbart før Eksultet berøkes påskelyset. Før lesningen av evangelieteksten, berøkes evangelieboken av diakonen eller presten. Etter at brød og vin, er blitt gjort i stand på alteret og liturgen har bedt takkebønnen for gavene, svinges røkelsen over gavene, og over alteret. En ministrant overtar så røkelseskaret og berøker liturgen og deretter forsamlingen.

Ved bruk av røkelse er det viktig å begrense røyken utenom disse tidspunktene, så kirkerommet ikke blir fylt av røyk. Røkelseskaret kan også settes inn i et tilstøtende rom, for eksempel sakristiet, i de delene av gudstjenesten det ikke er i bruk.